

ภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาบ้านชัยวารี ตำบลขามเปี้ย

อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

ดาร์ตน์ แदनกาไสย¹, วิศวะ เรืองชัย¹, นฤมล กางเกตุ¹, ดิษยพงศ์ หกสุวรรณ¹

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

ดาร์ตน์ แदनกาไสย, วิศวะ เรืองชัย, นฤมล กางเกตุ, ดิษยพงศ์ หกสุวรรณ. (2562). ภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาบ้านชัยวารี ตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารวิทยาการสิ่งแวดล้อมไทยปีที่ 2(3), 2562: 21 - 32.

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา บ้านชัยวารี ตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมบ้านชัยวารีและเพื่อศึกษาภูมิปัญญาของชาวบ้านชัยวารีในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาบ้านชัยวารี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบบันทึกการสังเกต ผลการศึกษาพบว่า 1. ความเชื่อและพิธีกรรมที่บ้านชัยวารีมีความเชื่อความศรัทธาที่หลากหลายและชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดเป็นที่พึ่งทางจิตใจและชาวบ้านถูกอบรมสั่งสอนให้เข้าวัดตั้งแต่เด็ก หากเป็นประเพณีการทำบุญพ่อแม่ก็จะพาเข้าวัดทำบุญตักบาตรเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับญาติพี่น้องและเจ้ากรรมนายเวรของตน ความเชื่อความศรัทธาจากผลการศึกษาพบ 3 รูปแบบ คือ ความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อการปฏิบัติตามจารีตประเพณีที่ปู่ตายายปฏิบัติสืบต่อกันมา และความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีวิญญาณ จึงนำไปสู่ความเกรงกลัวต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ มีการจัดทำพิธีกรรมต่างๆ ของบ้านชัยวารี 2. ภูมิปัญญาของชาวบ้านชัยวารีในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา โดยชุมชนบ้านชัยวารีได้นำภูมิปัญญามาใช้ในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา 3 ด้านคือ ภูมิปัญญาด้านความเชื่อ ภูมิปัญญาด้านพิธีกรรม และภูมิปัญญาด้านการใช้ประโยชน์เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ป่าที่เป็นสมบัติของบรรพบุรุษให้ลูกหลานได้ใช้ประโยชน์สืบต่อไป

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาชาวบ้าน การอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา

**Folk wisdom in the conservation of Don Pu Ta forest, Ban Chai Wari,
Kham Pai sub-district, Pho Chai district, Roi-Et province**

Darut Dankasai¹, Wisawa Ruengchal¹, Naruemol Kangked¹, Dissayapong Hokuwan¹

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences, MahasarakhamRajabhat University, Talad sub-district,
Mueang district, Maha Sarakham province 44000

Darut Dankasai, Wisawa Ruengchai, Naruemol Kangkrd, Disdayapong Hosuwan. (2019). Folk wisdom in the conservation of Don Pu Ta forest, Ban Chai Wari, Kham Pai sub-district, Pho Chai district, Roi-Et province. Thai Journal of Environmental Studies Vol. 2(3), 2019 : 21 - 32.

Abstract

The research on folk wisdom in the conservation of Don Pu Ta Forest, Ban Chai Wari, Kham Pai sub-district, Pho Chai sistrict, Roi-Et province. The objectives to study the beliefs and rituals of Ban Chai Wariand to study the folk wisdom of Ban Chai Wari in the conservation of Don Pu Ta Forest, Ban Chai Wari. The study of Qualitative Research and Instrument used in the this research were the structured interview and the observation notes The results of the study were as follows: 1.Beliefs and rituals of Ban Chai Wari has various beliefs and most villagers are Buddhists. The temple is a spiritual refuge and will be taught to make merit into the temple since childhood. If it is a tradition of merit making, the parents will bring or lead them to the temple, make merit, To dedicate merit to charity for relatives and the enemies from a former life, Faith and faith will appear in 3 types are the religious beliefs, the beliefs in customary practices that the elders carry and the beliefs about spirits. Therefore leading to fear of supernatural things. There are various rituals of Chai wari villagers. 2.The folk wisdom of Ban Chai Wari in the conservation of the Don Pu Ta Forest by the Ban Chai Wari community that brought wisdom to use in the conservation of the Don Pu Ta Forest that into 3 areas as follows: Faith wisdom, Ritual wisdom and Wisdom in utilization to preserve the forest that is the property of the ancestors for the children to take advantage.

Keywords: Folk Wisdom, Forest Conservation

1. บทนำ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคที่มีความเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับภูตผีวิญญาณในวิถีชีวิตของชาวบ้านมักจะเกี่ยวพันกับความเชื่อประเภทนี้อยู่เสมอ เช่น การทำพิธีบอกผีตาแฉง ในต้นฤดูการที่มีการทำ ไร่ไถนาการขอฝนจากผีฟ้าพญาแถน การนับถือบูชาผีบรรพบุรุษ ผีประจำสถานที่ต่างๆ ผีบ้านผีเรือน ฯลฯ โดยเฉพาะผีปู้ตา ซึ่งเป็นผีประจำ หมู่บ้านในภาคอีสาน ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือผีปู้ ตาในฐานะเป็นผีบรรพบุรุษ หรือผีผู้นำหมู่บ้าน (กิตติมา นวลจันทร์, 2539: 1) กล่าวว่า ผีปู้ตาโดยทั่วไปหมายถึงผีบรรพบุรุษที่ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านเชื่อว่าตลอดเวลาที่ปู่ย่า ตายายยังมีชีวิตอยู่ลูกหลานใด ฟังพาท้าย ครั้นท่านตายไปแล้ว ลูกหลานทั้งหลายยังมีความรู้สึกว่า วิญญาณของท่านได้คอยดูแลปกป้องกันภัยให้แก่ตนอยู่

ผีปู้ตา เป็นความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ประจำ หมู่บ้านของชาวบ้านภาคอีสานทุก ๆ หมู่บ้านที่เก่าแก่จะมีศาลผีปู้ตาประจำหมู่บ้าน และมีการจัด พิธีกรรมการเลี้ยงผีปู้ตาผ่านร่างทรงหญิงชราที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือเป็นพิเศษว่า เป็นผู้ติดต่อสื่อสารกับวิญญาณได้พิธีกรรมจะถูกจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในช่วงเดือน 6 หรือเดือนพฤษภาคม ชาวบ้านจะร่วมแรงร่วมใจกัน ในการจัดเตรียมสิ่งของเครื่องประกอบพิธีอย่างครบถ้วน และผู้นำหมู่บ้านก็จะประกาศให้สมาชิกในหมู่บ้านมาเข้าร่วมพิธีกรรมเพื่อความ เป็นสิริมงคลแก่ชีวิต และความผาสุกของสมาชิกในหมู่บ้าน แม้ว่า ในปัจจุบันนี้จะเป็ดยุคโลกาภิวัตน์ มีความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีมากมาย แต่พิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผีปู้ตาของชาวบ้านภาคอีสานก็ยังคงดำรงอยู่มิได้เสื่อมคลาย (บุญยงค์ เกศเทศ, 2540)

ชาวอีสานยึดมั่นและศรัทธาในผีปู้ตามากด้วยความเชื่อว่าจะล้างและศักดิ์สิทธิ์ ผู้คนในชุมชนจึงนับถือกันเป็นระบบเครือข่าย ดังคำกล่าวที่ว่า “เป็นลูกเป็นหลานของอีพ้อปู่เดียวกัน” ความขัดแย้งที่รุนแรงจึงมีน้อยลง เมื่อมีการขัดแย้งก็ไกลเกลี่ยกันที่หน้าศาลปู้ตา บางครั้งให้มีการสาบานว่าจะตีกัน หากไม่ทำตามสัญญา ก็จะถูกลงโทษ ผีปู้ตาจึงนับว่าช่วยจัดระเบียบสังคม

อีกทางหนึ่ง ในขณะเดียวกันผีปู้ตาก็ช่วยควบคุมสมาชิกหรือชาวบ้านให้ประพฤติตนอยู่ในกฎเกณฑ์จารีตของชุมชน ด้วยการลงโทษผู้ที่ทำทลายความศักดิ์สิทธิ์

ความเชื่อเรื่องผีปู้ตาของชาวบ้านเป็นความเชื่อที่ฝังแน่นอยู่กับวิถีชีวิตของชาวบ้านทุกยุคทุกสมัยผ่านคำสอนของพ่อแม่ปู่ย่าตายายการบอกเล่าเรื่องราวความ ลึกลับของผีปู้ตาและประสบการณ์เกี่ยวกับ พลังอำนาจ ความศักดิ์สิทธิ์ของผีปู้ตาที่ชาวบ้านสัมผัสได้ด้วยตนเองอย่างชัดเจน ส่งผลให้ผีปู้ตามีบทบาทและอิทธิพลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านได้แก่ ด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านความสัมพันธ์ของชาวบ้าน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้าน และด้านการสอนคุณธรรม จริยธรรมวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน เป็นลักษณะของสังคมชนบทที่ยังคงฟังพาท้าย ธรรมชาติในการทำ มาหาเลี้ยงชีพ มีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติอำนาจความศักดิ์สิทธิ์ของผีปู้ตา และ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำ สถานที่ต่างๆ ในหมู่บ้าน ชาวบ้านมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติเพราะโดยส่วนใหญ่ เมื่อสืบรากเหง้าของแต่ละครอบครัวก็จะ พบว่า มีบรรพบุรุษร่วมกัน ดังนั้น ชาวบ้านจึงมีความรักใคร่ สามีคึกกันส่งผลให้มีความเข้มแข็งภายในชุมชน (นิวัฒน์ หน่วงเกษม, 2558: 88)

การสร้างระบบผลผลิตและการจัดการทรัพยากรของชุมชนทำให้เกิดความจำเป็นในการออกกฎระเบียบ เพื่อเป็นบรรทัดฐานร่วมกันของชุมชน โดยปกติแล้วการ แสดงอำนาจของชุมชนในการออกกฎระเบียบต่างๆ มักออกมาในรูปแบบของความเชื่อ พิธีกรรมและการสร้างจารีต ดังเช่นความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์ในป่า ก่อให้เกิดประเพณีการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างอ่อนน้อม ย่าเกรง และตระหนักในบุญคุณของป่าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของป่า สังคมปัจจุบันจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจในทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นในด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม หรือพาณิชย์กรรมส่งผลต่อความต้องการปัจจัยขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของประชากรภายในประเทศ สำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง ปัจจัยขั้นพื้นฐานเพื่อการอุปโภค บริโภค ย่อมได้มาจากการซื้อขาย โดยอาศัยเงินตราเป็นตัวกลาง แต่สำหรับ ประชากรฝืออาศัยอยู่ในชนบท หรือถิ่นทุรกันดาร

การดำรงชีวิตประจำวัน อาจต้องพึ่งพาอาศัย ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ซึ่งมีอยู่ในชนบทหรืออยู่ใน ถิ่นทุรกันดารอย่างหนึ่งก็คือ ทรัพยากรด้านป่าไม้ เนื่องจากโดยสภาพแล้ว ป่าไม้ย่อมประกอบด้วย ทรัพยากรต่างๆ อันได้แก่ พืชพันธุ์ สัตว์ป่า แร่ รวมทั้ง ที่ดินและยังเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ ล้วนมีความใกล้ชิด ผูกพันกับวิถีแห่งชุมชนในท้องถิ่น และเป็นสิ่งที่สามารถเก็บหามาได้โดยแทบไม่ต้องลงทุน (พัทธ์ชนัน รุ่งอินทร์, 2559: 1)

ประเด็นปัญหาหลักมีอยู่ 2 ประเด็นคือ ปัญหา จากคนในยุคการขยายตัวของชุมชน ซึ่งมีความ จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อตอบสนองความ อุดรุดในลักษณะที่ปัจจัยสี่ ซึ่งเป็นปัจจัยเบื้องต้นของ มนุษย์ ป่านั้นว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญ ต่อสิ่งมีชีวิต และยังเป็นประโยชน์ในการรักษาสมดุล ของสิ่งแวดล้อมแต่กลุ่มบางส่วนยังขาดจิตสำนึกในจุดนี้ กล่าวคือยังมีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติส่วนนี้ ตลอดมา จนทำให้ทรัพยากรลดน้อยลงเรื่อยๆ อีก ประการหนึ่ง คือ วิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ ที่อยู่ในยุคของ ความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีวิถีชีวิตที่ เปลี่ยนไป เป็นยุคแห่งการใช้เทคโนโลยี ภูมิปัญญา เกี่ยวกับป่าในด้านต่างๆ ขาดการสืบทอดจากบรรพ บุรุษสู่ลูกหลานเยาวชนอย่างต่อเนื่อง สาเหตุจากการ เปลี่ยนแปลงของสังคมทำความรู้ในด้านต่างๆ ของภูมิ ปัญญา (ฉลอง คูเมือง, 2546: บทคัดย่อ)

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ซึ่งเชื่อมโยง โดยตรงกับรูปแบบทางการผลิตในภาคเกษตร พิธีกรรม และความเชื่อจึงเป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ เกิดขึ้นเพื่อจัดระเบียบกับการผลิตและการจัดการ ทรัพยากรโดยการเสริมสร้างความผูกพันทางศีลธรรม และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันระหว่างชุมชนกับป่า ภูมิปัญญา ท้องถิ่นในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรเป็น มาตรการออกกฎระเบียบชุมชน ตลอดจนความเชื่อและ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรในลักษณะ ที่แตกต่างกันออกไป (เอกราช ไชยศิลป์, 2549: 3)

ภูมิปัญญาชาวบ้านถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่พึงได้รับการยกย่อง เชิดชู สืบทอด และพัฒนา เพื่อให้ ภูมิปัญญาเหล่านั้นตกทอดเป็นมรดกแก่อนุชนรุ่นหลัง ภูมิปัญญาเป็นเรื่องของการสืบทอดประสพการณ์

จากอดีตจนถึงปัจจุบันที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่ขาด สายเป็น ธรรมชาติของชาวบ้านที่เชื่อมโยง ประวัติศาสตร์ต่อกันมามิได้ขาด เป็นลักษณะของ ความสัมพันธ์ภายในโดยชาวบ้านเอง ทำให้สังคม ชาวบ้านเป็นปึกแผ่นมั่นคง ไม่แตกสลาย การ เปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้ ชาวบ้านสูญเสียความเป็นของตัวเอง เริ่มขาดความ พอใจในรากเหง้า พื้นเพ ขาดความเป็นเอกลักษณ์ ความเป็นอิสระมีน้อยลง ขาดความเชื่อมั่นเริ่มไม่กล้า ตัดสินใจดำเนินชีวิตเอง เนื่องจากถูกรอบงำ ซึ่ง เป็น การตัดสินใจแทนโดยคนนอกเสียเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ ชาวบ้านเริ่มสูญเสียภูมิปัญญาไป ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อ อนาคตของชาวบ้านและชาติโดยส่วนรวมในที่สุด (สุรพงษ์ ฉวีภักดิ์, 2541: 4 ; อ่างอิงมาจาก เสรี พงศ์พิศ , 2529: 15)

ชุมชนบ้านชัยวารี ตำบลขามเปี้ย อำเภอบึงสามพัน จังหวัดร้อยเอ็ด ยังให้ความเชื่อถือเคารพศรัทธา ยึดมั่น ในความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม ที่มีต่อผีปู่ตาแต่อดีต โดยมีเฒ่าจ้ำเป็นตัวแทนของผีปู่ตาซึ่งชาวบ้านเลือกสรร ให้ทำหน้าที่สื่อสารระหว่างผีปู่ตากับชาวบ้าน เฒ่าจ้ำ ต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี มีคุณธรรม ซื่อสัตย์และ เสียสละ เมื่อเฒ่าจ้ำถึงแก่กรรมก็ต้องเลือกชาวบ้าน คนใหม่มาทำหน้าที่เฒ่าจ้ำคนต่อไป ในการคัดเลือกใหม่ โดยวิธีเสี่ยงทายต่อหน้าศาลปู่ตา โดยมีชาวบ้านร่วม เป็นสักขีพยานในด้านความเชื่อ ชาวบ้านมีความเชื่อว่า ผีปู่ตาคือผีบรรพบุรุษ ที่ทำหน้าที่ป้องกันภัยพิบัติต่างๆ ที่จะเกิดกับหมู่บ้านและให้ความอยู่เย็นเป็นสุขแก่ ชาวบ้าน นอกจากนี้เฒ่าจ้ำยังต้อง เอาใจใส่ดูแลป้องกัน รักษาพื้นที่ บริเวณป่า ต้นไม้ สัตว์ รวมไปถึงทรัพยากร ผลิตผลจาก ป่าดอนปู่ตา ทั้งปวงให้อยู่ในสภาพปกติ ตามบัญชาของผีปู่ตา ด้วยถือว่าเป็นสมบัติของผีปู่ตา ที่ผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้ หากมีความจำเป็น ต้องการให้ สอยสิ่งใด ภายในบริเวณ ป่าดอนปู่ตา เช่น เห็ด แมลง ฟินไม้แห้ง ผัก และพืช สมุนไพร เป็นต้น ต้องขอ อนุญาต ผีปู่ตาเป็นส่วนตัวและผ่าน "เฒ่าจ้ำ" เสมอ ประเพณีเลี้ยงผีปู่ตานับว่าเป็นประเพณีอันชาญฉลาด ของบรรพชนที่สืบต่อกันมา ทำชุมชนเกิดความเชื่อและ ศรัทธา มีขวัญและกำลังใจรวมทั้งความสามัคคี ความ มั่นคงในชุมชนของตน

ดังนั้นผู้วิจัย เห็นว่าชาวบ้านชัยวารีมีความเชื่อและให้ความศรัทธาผีปူตาเป็นอย่างมากเพราะชาวบ้านเชื่อว่าผีปူตาทำหน้าที่คุ้มครองอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับหมู่บ้านและสามารถดลบันดาลในสิ่งต่างๆได้ตามที่มีผู้บนบานและการทำพิธีกรรมต่างๆ โดยมีชะง้าเป็นสื่อกลางในการติดต่อกับผีปูตา เพื่อเป็นเคารพต่อผีปูตา จึงได้ทำการศึกษา เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาบ้านชัยวารี เพื่อที่จะศึกษาเกี่ยวกับ ความเชื่อ และพิธีกรรม ของคนในชุมชนที่ปฏิบัติต่อผีปูตา ซึ่งมีผลต่อการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา โดยใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้านเข้ามาเกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรม ของบ้านชัยวารี ตำบลขามเปี้ย อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดร้อยเอ็ด

2.1 เพื่อศึกษาภูมิปัญญา ของชาวบ้านชัยวารีในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาดอนปู่ตาของหมู่บ้านชัยวารีเกี่ยวกับวิธีอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีปูตาและป่าดอนปู่ตา รวมทั้งความผูกพันระหว่างชุมชนกับป่าดอนปู่ตา

3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้ศึกษาได้เลือกพื้นที่ที่ศึกษาคือบ้านชัยวารีตำบลขามเปี้ยอำเภอกุฉินารายณ์จังหวัดร้อยเอ็ด

3.3 ขอบเขตด้านประชากร ผู้ศึกษาได้เลือกกลุ่มประชากรในการศึกษาดังนี้

1) กลุ่มผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมทั้งผู้ทรงความรู้ในหมู่บ้านที่มีในการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาได้แก่ผู้ใหญ่บ้านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านผู้อาวุโสในหมู่บ้านและประชาชนชาวบ้าน

2) กลุ่มผู้นำทางความเชื่อได้แก่เฒ่าจ้ำหรือชะง้าและพระสงฆ์

3) คณะกรรมการป่าดอนปู่ตา

4) ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาบ้านชัยวารีตำบลขามเปี้ย อำเภอกุฉินารายณ์จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

4.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้จำนวน 54 คน

1) กลุ่มผู้นำชุมชนได้แก่ผู้ใหญ่บ้านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านผู้อาวุโสในหมู่บ้านและประชาชนชาวบ้านจำนวน 10 คน

2) กลุ่มผู้นำทางความเชื่อได้แก่เฒ่าจ้ำหรือชะง้าและพระสงฆ์รวมจำนวน 8 คน

3) คณะกรรมการป่าดอนปู่ตาจำนวน 6 คน

4) ชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาและทำกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับความเชื่อพิธีกรรมหรือแม้กระทั่งการบนบานสานกล่าวต่อดอนปู่ตาบ้านชัยวารีอยู่เสมอจำนวน 30 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ข้อมูลปฐมภูมิเอกสารหรือหนังสือต่างๆที่บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับป่าดอนปู่ตาบ้านชัยวารีตำบลขามเปี้ยอำเภอกุฉินารายณ์จังหวัดร้อยเอ็ด

2) แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูล

3) แบบบันทึกการสังเกตใช้จดบันทึกสิ่งที่ผู้วิจัยได้สอบถามและพบเห็นในการทำกิจกรรมของชาวบ้านในชุมชนบ้านชัยวารีตำบลขามเปี้ยอำเภอกุฉินารายณ์เอ็ดในการเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับดอนปู่ตาและการอนุรักษ์ป่าพิธีกรรมความเชื่อต่างๆในป่าดอนปู่ตา

4.3 การดำเนินการวิจัย

1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม

3) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมโดยผู้วิจัยได้เข้าไปในชุมชนสังเกตสภาพทั่วไปของชุมชนสภาพป่าดอนปู่ระบบนิเวศสังเกตลักษณะการบ้านเรือนชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้การประกอบอาชีพสภาพแวดล้อมทั่วไปในชุมชนและการทำกิจกรรมต่างๆ

ของคนในชุมชนสังเกตการใช้ประโยชน์จากป่าดอนปู่ตาของชาวบ้านชัยวารี ตำบลขามเปี้ย อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด

4) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมทำกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับดอนปู่ตาหรือของชุมชนบ้านชัยวารี ตำบลขามเปี้ย อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด

5) การแบบสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการสัมภาษณ์พูดคุยซักถามระหว่างผู้สอบถามและผู้ให้สอบถามเป็นการถามแบบเจาะลึกโดยการสอบถามนั้นจะสอบถามในขณะที่ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนบ้านชัยวารี ตำบลขามเปี้ย อำเภอโพนทรายจังหวัดร้อยเอ็ด

5. บริบททั่วไปของพื้นที่วิจัย

ประวัติความเป็นมาของบ้านชัยวารี เดิมเป็นพื้นที่รกร้าง เป็นพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ เช่นวัว ควาย และของหมู่บ้านโพนทรายและบ้านขามเปี้ย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2508 มีการแบ่งพื้นที่การปกครองของอำเภอโพนทอง สรรวจพื้นที่บ้านขามเปี้ยและบ้านโพนทราย ตำบลขามเปี้ย ซึ่งเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอโพนทองประมาณ 25 กิโลเมตร จึงได้พิจารณาแยกเป็นตำบลขามเปี้ย กิ่งอำเภอโพนทราย และได้ตั้งบ้านใหม่ที่มีผู้คนอพยพย้ายเข้ามาอยู่เป็น บ้านชัยวารี ตำบลขามเปี้ย อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งปัจจุบันบ้านชัยวารีแบ่งการปกครองออกเป็น บ้านชัยวารี หมู่ 2 และบ้านชัยวารี หมู่ 17 (คณะกรรมการบ้านชัยวารี, 2559: 3)

5.1 ลักษณะทางกายภาพ

บ้านชัยวารีหมู่ 2 มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่มสภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย มีความลาดชันปานกลาง มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับบ้านศรีวิไล หมู่ 13 ตำบลขามเปี้ย

ทิศใต้ ติดกับบ้านขามเปี้ย หมู่ 1 ตำบลขามเปี้ย
ทิศตะวันออก ติดกับบ้านชัยวารี หมู่ 17 ตำบลขามเปี้ย

ทิศตะวันตก ติดกับบ้านจำปา หมู่ 8 ตำบลขามเปี้ย

การใช้ประโยชน์ที่ดิน ในบริเวณที่ราบลุ่ม จะมีการเพาะปลูก ส่วนในพื้นที่ลุ่มดอน พื้นที่ประมาณ 1,120 ไร่ เป็นพื้นที่อยู่อาศัย 70 ไร่ และพื้นที่ทำกิน 1,050 ไร่

ประชากรบ้านชัยวารี หมู่ 2 มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 268 ครัวเรือน โดยมีประชากรจำนวน 814 คน เป็นเพศชาย 416 คน และเพศหญิง 398 คน (คณะกรรมการบ้านชัยวารี, 2559:5)

5.2 ป่าดอนปู่ตาบ้านชัยวารี

ป่าดอนปู่ตาบ้านชัยวารี ตำบลขามเปี้ย อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งอยู่ในบริเวณทิศใต้ของสวนสาธารณะบ้านชัยวารีหมู่ที่ 2 ด้านทิศตะวันออกของป่าติดกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลขามเปี้ย ทิศตะวันตกจรดทิศใต้ติดกับพื้นที่ของบ้านนายสวรรค์ บุญเพิ่ม ผู้ใหญ่บ้านบ้านชัยวารีหมู่ที่ 2

สภาพพื้นที่ของป่าดอนปู่ตาบ้านชัยวารี มีลักษณะเป็นป่ารกทึบ มีพันธุ์ไม้ไม่น้อยใหญ่ขึ้นอยู่หนาแน่น มีทั้งพืชสมุนไพร ต้นไม้ขนาดใหญ่ และเถาวัลย์ขึ้นปกคลุมเป็นจำนวนมาก จึงเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด เช่น กระรอก กระแต กระต่าย บ่าง แร่น เต่า งู เดิมป่าดอนปู่ตามีขนาดพื้นที่ 81 ไร่ ต่อมาได้มีการจัดสรรพื้นที่ป่าบางส่วนเพื่อสร้างเป็นโรงพยาบาล อำเภอโพนทราย และสวนสาธารณะ ปัจจุบันพื้นที่โดยรวมของป่าดอนปู่ตามีประมาณ 39 ไร่ โดยมีการสร้างกำแพงล้อมรอบเขตป่าดอนปู่ตา ในปี พ.ศ. 2555 และมีการสร้างศาล(ตุง)ปู่ตาใหม่ จากศาลเดิมสร้างด้วยไม้สี่เสาเล็กๆ มาเป็นศาลก่ออิฐถือปูน มุงด้วยสังกะสีแบบทรงไทยและมีการสร้างศาลาล้อมศาลปู่ตาไว้อีกชั้น ศาลปู่ตาหันหน้าไปทางทิศเหนือ ภายในศาลมีรูปเคารพปู่เทพ ซึ่งชาวบ้านได้ร่วมกันบริจาคสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นที่เคารพกราบไหว้ ปู่นับรูปเคารพปู่เทพเป็นรูปปั้นบุรุษนั่งขัดสมาธิ มีอวาทที่คว่ำบนหน้าขาทั้งสองข้าง สวมผ้าถุงเป็นโจงกระเบนสีหมากม้อ (สีเปลือกมังคุด) มีผ้าพาดบ่าด้านขวา ลักษณะเหมือนคนแก่ในชุมชน ขนาดความสูงของปู่เทพ ประมาณ 106 เซนติเมตร หน้าตักกว้าง 80 เซนติเมตร ในบริเวณศาลามีปู่นับรูปสัตว์ เช่น ช้าง ม้า ที่ชาวบ้านนำมาถวายปู่เทพอยู่เป็นจำนวนมาก

ภาพที่ 1 ภาพรูปเคารพปู่เทพ ศาลปู่ตาบ้านชัยวารี

ความเชื่อเกี่ยวกับปู่เทพ หรือ เจ้าปู่เทพ ซึ่งเป็นผีปู่ตา อารักษ์ของบ้านชัยวารี และหมู่บ้านใกล้เคียง พบว่าเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านมาตั้งแต่สมัยก่อนปู่ตาทายาย เล่าขานสืบต่อกันมาเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ของปู่เทพ ที่คอยช่วยเหลือดูแล ปกป้องชาวบ้านที่ได้รับ ความเดือดร้อนจากภัยต่าง ๆ หรือชาวบ้านที่มาบ่นขานขอในสิ่งที่ตนปรารถนาต่าง ๆ จนได้รับความสำเร็จ จึงทำให้ศาลปู่ตาบ้านชัยวารีมีชาวบ้านให้ความนับถือยำเกรง ต่อผีปู่ตาอย่างเหนียวแน่น ชาวบ้านมีความเชื่อที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเกี่ยวกับพิธีกรรมของการสักการบูชา ผ่านบุคคลที่เป็นสื่อกลาง หรือตัวแทนในการติดต่อระหว่างปู่เทพกับชาวบ้าน คือ ชะจ้ำ หรือเฒ่าจ้ำ ซึ่งเป็นผู้อาวุโสในชุมชนที่ได้รับการยอมรับ และเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผีปู่ตาที่บ้านชัยวารี

ดอนปู่ตาบ้านชัยวารี เป็นสถานที่เคารพบูชาของชาวบ้านเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของชุมชน ชาวบ้านชัยวารีและหมู่บ้านใกล้เคียง เข้ามาใช้พื้นที่ เช่น มาสักการะ กราบไหว้ ขอพรจากปู่เทพ และมาใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนแห่งนี้เป็นประจำ จึงทำให้ชาวบ้านชัยวารีมีการตั้งกฎระเบียบข้อห้ามในการเข้ามาใช้ประโยชน์จากป่าดอนปู่ตา เช่น ห้ามตัดไม้ในบริเวณดอนปู่ตา ห้ามจับสัตว์ หากฝ่าฝืนจะมีการปรับสินไหมเพราะชาวบ้านเชื่อว่าไม้ที่ตัดสัตว์ทุกตัวเป็นของปู่เทพ หากจับไปกินหรือทำอาหาร โดยไม่ขออนุญาตบอกกล่าวต่อปู่ อาจมีอันเป็นไปหรือล้มป่วยได้

6. สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาพบว่าป่าดอนปู่ตาบ้านชัยวารี ตำบลขามเฒ่า อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านชัยวารีเป็นศูนย์กลางของชาวบ้านและเป็นทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ภายในพื้นที่ป่าดอนปู่ตามีหนองน้ำอยู่ 1 แห่งอยู่หลังศาลปู่ตามีต้นไม้และเถาวัลย์ขึ้นปกคลุมจำนวนมากทำให้ป่ามีความหนาแน่นและมีสัตว์ป่าในพื้นที่ป่าดอนปู่ตาถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชุมชนซึ่งคนในพื้นที่สามารถที่จะใช้ประโยชน์ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมเช่น การเข้าไปเก็บเห็ดเก็บผักเก็บฝืนและการเข้าไปใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าดอนปู่ตาในการทำพิธีกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านตามความเชื่อและวัฒนธรรมในท้องถิ่นในการดำรงชีวิตของชาวบ้านชัยวารียังคงต้องพึ่งพาป่าดอนปู่ตาเป็นปัจจัยหลัก

ภาพที่ 2 แสดงแผนที่ตั้งชุมชนบ้านชัยวารี หมู่ 2

ลักษณะของป่าดอนปู่ตาเป็นพื้นที่สาธารณะเป็นที่ราบลุ่มลักษณะป่าเป็นป่าเบญจพรรณภายในพื้นที่มีสัตว์ป่ามีหนองน้ำและมีพืชพันธุ์ไม้ต่าง ๆ เช่น ต้นแดง ต้นเปลือยต้นมะค่าต้นยางต้นพอกหรือต้นมะพอกต้นกะยอมหรือต้นพะยอมเป็นต้นได้มีการตั้งศาลปู่ตาและสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ ภายในบริเวณพื้นที่ตรงกลางป่าชุมชนเป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านให้ความเคารพและศรัทธาเพราะเชื่อว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีผีบรรพบุรุษสิงสถิตอยู่ในบริเวณพื้นที่ป่าชุมชนและยังเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผีปู่ตาทำให้ชาวบ้านเกิดความยำเกรงต่อผีปู่ตาเป็นความเชื่อของคนในชุมชนบ้านชัยวารีที่มีต่อผีปู่ตาชาวบ้านยังเชื่อว่าผีปู่ตาเป็นผีดีที่คอยช่วยปกป้องคุ้มครองภัยพิบัติทั้งปวง

ตลอดจนดูแลรักษาชุมชนให้เกิดสันติสุขของคนในชุมชน และยังเป็นผู้ดูแลรักษาพื้นที่ป่าดอนปู่ตาไม่ให้ใครมาบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าและจับสัตว์หรือแม้แต่การเข้ามาหาของป่าหากผู้ใดทำผิดฝ่าฝืนจะมีอันเป็นไปมีผีปู่ตาก็จะลงโทษไม่ทางใดก็ทางหนึ่งเป็นต้นว่าให้เกิดอุบัติเหตุต่างๆ เกิดอาการปวดท้องปวดศีรษะเป็นไข้ไม่สบายหรือเกิดการอาเจียนตลอดเวลาและบางรายอาจถึงกับเสียชีวิตโดยไม่ทราบสาเหตุหรือสุดที่แพทย์วินิจฉัยได้ซึ่งชุมชนก็เชื่อว่าลักษณะดังกล่าวเป็นอำนาจของผีปู่ตาที่บ้านดงทำให้เกิดขึ้นความเชื่อเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านมีการจัดทาพิธีกรรมต่างๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นการเคารพและบูชาต่อผีปู่ตาโดยจะมีการจัดพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาหรือพิธีกรรมเลี้ยงบ้านจะจัดขึ้นในช่วงเดือน 6 ของทุกๆ ปี เพื่อเป็นการตอบแทนผีปู่ตาที่ปกปักรักษาคุ้มครองคนในชุมชนและป่าชุมชนให้มีความอุดมสมบูรณ์ไว้เป็นสมบัติท้องถิ่นสืบไป

จากการศึกษาพบว่าการศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาโดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ 1. ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวบ้านชัวยวารีที่ชาวบ้านมีความศรัทธาเลื่อมใสต่อพุทธศาสนาซึ่งส่วนใหญ่ชาวจะนับถือศาสนาพุทธมีการปฏิบัติตามจารีตประเพณีทางพุทธศาสนาอยู่เป็นประจำซึ่งส่วนใหญ่ประเพณีก็จัดมีการจัดวานที่บริเวณวัดมีการทำบุญตักบาตรอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษปู่ตายายและพ่อแม่ญาติพี่น้องเจ้ากรรมนายที่ล่วงลับไปแล้วนอกจากนี้ชาวบ้านยังมีความเชื่อเกี่ยวกับผีปู่ตาซึ่งมีความเชื่อว่าผีปู่ตาจะคอยปกปักรักษาดูแลคุ้มครองให้อยู่เย็นเป็นสุขชาวบ้านจึงมีการสักการบูชาหรือพิธีเลี้ยงปู่ตาเพื่อความเคารพปู่ตาจะได้คอยดูแลหมู่บ้านผืนป่าและชาวบ้านให้ปลอดภัย 2. ภูมิปัญญาเข้ามาใช้ในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาจากการศึกษาวิจัยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้ภูมิปัญญาด้านความเชื่อชาวบ้านชัวยวารีมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเหนือธรรมชาติเป็นอย่างมากโดยเฉพาะผู้อาวุโสที่มีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษหรือผีปู่ตาที่เชื่อว่าท่านจะคอยปกปักรักษาดูแลคุ้มครองภัยอันตรายทั้งปวงให้กับคนในชุมชนยังช่วยให้น้ำและผืนป่าอุดมสมบูรณ์ไม่ให้ใครมาบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าและจับสัตว์หากผู้ใดทำผิดจะมีอันเป็นไปผีปู่ตาลงโทษไม่ทางใดก็ทางหนึ่งชาวบ้านชัวยวารีจึงมี

การนำภูมิปัญญาชาวบ้านในด้านความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาที่มีอยู่ในชุมชนภูมิปัญญาด้านพิธีกรรมชาวบ้านชัวยวารีมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักที่สืบทอดมรดกจากบรรพชนมาอย่างต่อเนื่องยาวนานโดยผูกพันกับธรรมชาติป่าวัฒนธรรมชุมชนอย่างแน่นแฟ้นจึงมีความเชื่อในเรื่องสิ่งลี้ลับพลังอำนาจเหนือธรรมชาติภูตผีวิญญูณผีบรรพบุรุษด้วยความเชื่อเหล่านี้ก่อให้เกิดการทำพิธีกรรมต่างๆ ขึ้นมาและเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจและคุ้มกันภัยพิบัติทั้งหลายทั้งปวงมิให้มาถล่มถลายตนหรือครอบครัวตลอดจนทุกชีวิตในชุมชนและเพื่อเป็นการแสดงออกถึงความเคารพความศรัทธาความนับถือถึงสิ่งที่คอยดูแลภายในหมู่บ้านทำให้เกิดความสงบร่มเย็นทำให้ชาวบ้านเป็นหนึ่งเดียวกันเมื่อชาวบ้านมีความเชื่อเหมือนกันทำให้เกิดความสามัคคีไม่ขัดแย้งกันระหว่างคนในชุมชนในทุกๆปีชาวบ้านชัวยวารีจะมีการจัดพิธีกรรมการเลี้ยงผีปู่ตาขึ้นมาเพื่อเป็นการแสดงออกถึงความเชื่อและความศรัทธาที่ชาวบ้านชัวยวารีมีต่อผีปู่ตาและเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติในการดำเนินพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาชาวบ้านชัวยวารีจะจัดขึ้นในช่วงเดือน 6 และเดือน 12 ของทุกๆ ปีเป็นการขึ้นปลงลงบ่าหรือเรียกอีกอย่างว่าปลงบ่าโดยผู้ทำพิธีเป็นชะง้าใหญ่ที่เป็นร่างทรงของปู่ตาจะทำการหาฤกษ์ยามยามดีทางพิธีพราหมณ์เมื่อได้วันทำพิธีกรรมชะง้าจะแจ้งกับผู้ใหญ่บ้านเพื่อที่จะแจ้งลูกบ้านให้รับรู้ร่วมกันและช่วยกันเตรียมงานเตรียมสถานที่ชาวบ้านทุกคนจะไปร่วมทำพิธีกรรมและนอกจากนี้คนที่อยู่ชุมชนอื่นก็จะมาร่วมทำพิธีกรรมด้วยคนที่ไปร่วมทำพิธีกรรมจะนำเครื่องเซ่นไหว้ไปด้วยเมื่อมีการจัดเตรียมเครื่องเซ่นไหว้เสร็จแล้วชะง้าจะเริ่มทำพิธีกรรมมีการเสี่ยงทายฟ้าฝนในแต่ละปีโดยจะใช้ไม้วา 2 ชั้น (มีขนาดยาวและสั้น) เพื่อทำการเสี่ยงทายถ้าผลการเสี่ยงทายออกมาเป็นไม้วายาวตามค้ำกล่าวของชะง้าแสดงว่าน้ำฝนปีนี้จะดีผลผลิตจะได้มากแต่ถ้าผลการเสี่ยงทายออกมาเป็นไม้วาสั้นแสดงว่าน้ำฝนปีนี้ไม่ดีฝนไม่ตกตามฤดูกาลผลผลิตจะเกิดความแห้งแล้งซึ่งพิธีกรรมนี้ถือเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านอีกด้านที่ได้จัดขึ้นภายในพื้นที่ป่าดอนปู่ตาคือพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา

พิธีกรรมเลี้ยงทวยสภาพอากาศและพิธีบนบาน เป็นการนำมาประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาของบ้านชัยวารีและภูมิปัญญาด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชุมชนอันเป็นผืนป่าส่วนรวมของชุมชนเป็นผลผลิตทางพืชพันธุ์หลายชนิดทั้งอาหารเครื่องใช้ไม่สอยตลอดจนยาสมุนไพรซึ่งชุมชนได้ร่วมกันกำหนดขอบเขตบริเวณทลขึ้นตามความจำเป็นในการดำรงชีพตามแบบอย่างกรอบจารีตประเพณีอีสานป่าวัฒนธรรมจึงเป็นป่าที่มีบริเวณอยู่รอบชุมชนมีพื้นที่ไม่มากนักแต่ชาวบ้านจะพึงพาได้ค่อนข้างเต็มรูปแบบในอดีตที่ผ่านมาไม่มีการตั้งกฎระเบียบในการเข้าไปใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าดอนปู่ตาทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ได้มีการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าดอนปู่ตาในการหาอาหารหาสมุนไพรหาเห็ดเป็นอย่างมากทำให้ทรัพยากรในพื้นที่ป่าลงน้อยทำให้ชุมชนมองเห็นปัญหาถึงปัญหาหรือผลที่จะตามมาเกี่ยวกับป่าดอนปู่ตาทำให้มีการสร้างความเชื่อและพิธีกรรมขึ้นมาเพื่อเป็นสิ่งที่ชุมชนให้ความเคารพและความยำเกรงต่อผีปู่ตาทำให้ชาวบ้านไม่ค่อยที่จะกล้าเข้าไปหาอาหารในพื้นที่และสร้างได้มีการตั้งกฎระเบียบในการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าดอนปู่ตาเมื่อมีการสร้างสิ่งเหล่านี้ขึ้นมาทำให้คนในชุมชนมีความเกรงกลัวต่อผีปู่ตาทำให้เกิดเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าดอนปู่ตาของบ้านชัยวารี

7. อภิปราย

จากการศึกษาภูมิปัญญาบ้านชาวนในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่บ้านชัยวารี ตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า 1.ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวบ้านชัยวารีที่ชาวบ้านมีความศรัทธาเลื่อมใสต่อพุทธศาสนาซึ่งส่วนใหญ่ชาวจะนับถือศาสนาพุทธมีการปฏิบัติตามจารีตประเพณีทางพุทธศาสนาอยู่เป็นประจำซึ่งส่วนใหญ่ประเพณีก็จัดมีการจัดงานที่บริเวณวัดมีการทำบุญตักบาตรอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษปู่ย่าตายายและพ่อแม่ญาติพี่น้องเจ้ากรรมนายที่ล่วงลับไปแล้วนอกจากนี้ชาวบ้านยังมีความเชื่อเกี่ยวกับผีปู่ตาซึ่งมีความเชื่อว่าผีปู่ตาจะคอยปกป้องรักษาดูแลคุ้มครองให้อยู่เย็นเป็นสุขชาวบ้านจึงมีการสักการบูชาหรือพิธีเลี้ยงปู่ตาเพื่อความเคารพปู่ตาจะได้คอยดูแลหมู่บ้านผืนป่าและชาวบ้านให้ปลอดภัยเชื่อความ

ชาวบ้านชัยวารีมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องภูตผีวิญญาณผีบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วที่ยังคอยปกป้องรักษาคุ้มครองคนในชุมชนเป็นวิญญาณที่สิงสถิตอยู่ภายในศาลปู่ตาบริเวณป่าดอนปู่ตาชาวบ้านชัยวารีได้มีการจัดพิธีกรรมต่างๆขึ้นมาเป็นพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับผีปู่ตาเพื่อเป็นการแสดงออกถึงความเชื่อและความศรัทธาที่ชาวบ้านชัยวารีมีต่อผีปู่ตาเพราะชาวบ้านเชื่อว่าผีปู่ตาเป็นผู้ดูแลป่าดอนปู่ตาและคนในชุมชนให้อยู่เย็นเป็นสุขหากมีผู้ใดเข้าไปทำลายหรือบุกรุกพื้นที่ป่าดอนปู่ตาจะถูกผีปู่ตาบันดาลให้มีอันเป็นไปเช่นการเจ็บป่วยแบบไม่มีสาเหตุจึงทำให้ชาวบ้านชัยวารีมีความเกรงกลัวต่อพลังอำนาจของผีปู่ตาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเอกภพอัมพาประเสริฐ (2557) ได้ศึกษาเรื่องการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเพื่อความยั่งยืนของบ้านแม่เอะหมู่ที่ 10 ตำบลแม่นาจรอำเภอแม่แจ่มจังหวัดเชียงใหม่ผลการศึกษาพบว่าชุมชนบ้านแม่เอะซึ่งเป็นชุมชนปกากะญอ ทั้งหมดเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมโดยมีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเรื่องเหนือธรรมชาติต่างๆเพราะมีการอาศัยอยู่กับธรรมชาติในการดำรงชีวิตมาช้านานความเชื่อจารีตประเพณีและวัฒนธรรมเหล่านี้ได้มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านแม่เอะในหลายๆ ด้านซึ่งรวมไปถึงการประกอบอาชีพของชาวบ้านปกากะญอ บ้านแม่เอะที่ส่วนมากมีอาชีพการทำไร่หมุนเวียนและการทำนาขั้นบันไดการศึกษาครั้งพบว่าชาวบ้านแม่เอะได้มีการทำไร่หมุนเวียนเป็นอาชีพหลักโดยเฉพาะการเพาะปลูกข้าวไร่จึงมีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต

ชาวบ้านชัยวารี ตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ได้มีการนำเอาองค์ความรู้ที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษมาใช้ในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาบ้านชัยวารีความรู้จากภูมิปัญญาปรับเปลี่ยนผสมผสานความรู้ไปใช้ 3 ด้านคือภูมิปัญญาด้านความเชื่อภูมิปัญญาด้านพิธีกรรมและภูมิปัญญาด้านการใช้ประโยชน์โดยคนในชุมชนที่มีความเชื่อที่มีต่อบรรพบุรุษต่อป่าต่อธรรมชาติที่พึ่งพาอาศัยกันของมนุษย์และธรรมชาติและพิธีกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อความศรัทธาและเป็นการให้ความเคารพนับถือกตัญญูต่อบรรพชนและความรู้ดั้งเดิมเป็นรากฐานความคิดความเชื่อแบบดั้งเดิมที่

ชุมชนให้ความสำคัญและเคยใช้เป็นเครื่องมือหรือกลไกทางสังคมในการดูแลรักษาอนุรักษ์ผืนป่าไว้อย่างยาวนานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชินวัตรอาษาวิเศษ (2561) ได้ศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา : กรณีศึกษาชุมชนบ้านหนองตาไก่ ตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ได้มีการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาโดยจะมีภูมิปัญญา 3 ด้านประกอบด้วยภูมิปัญญาด้านเคารพบูชาสิ่งเหนือธรรมชาติ พบว่า ชาวบ้านหนองตาไก่อมีความเชื่อเรื่องผีสิงหรือวิญญาณที่คอยสิงสถิตอยู่ภายในบริเวณป่าดอนปู่ตาที่ชาวบ้านเรียกว่าผีปู่ตาซึ่งชาวบ้านเคารพนับถือจึงจัดพิธีกรรมขึ้นเพื่อเป็นการแสดงถึงความเคารพต่อผีปู่ตา

ชาวบ้านชัยวารีมีภูมิปัญญาด้านความเชื่อ ชาวบ้านชัยวารีมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเหนือธรรมชาติเป็นอย่างมากโดยเฉพาะผู้อาวุโสที่มีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษหรือผีปู่ตาที่เชื่อว่าท่านจะคอยปกป้องรักษาดูแลคุ้มครองภัยอันตรายทั้งปวงให้กับคนในชุมชนยังช่วยให้น้ำและผืนป่าอุดมสมบูรณ์ไม่ให้ใครมาบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าและจับสัตว์หากผู้ใดทำผิดจะมีอันเป็นไปผีปู่ตาดลงโทษไม่ทางใดก็ทางหนึ่งชาวบ้านชัยวารีจึงมีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านในด้านความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้องกับในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาที่มีอยู่ภายในชุมชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของระพีพรรณเหมือนทอง (2560) ศึกษาบทบาทผีปู่ตาต่อการพัฒนาชุมชนบ้านอิลี้ง ตำบลหนองไผ่ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จากการศึกษาพบว่าผลการศึกษาริบทพื้นที่ที่ตั้งและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับผีปู่ตาของชาวบ้านอิลี้ง ตำบลหนองไผ่อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า เป็นที่ดอนเป็นป่าสาธารณะประโยชน์ของชุมชนบ้านอิลี้ง มีบางคนเคยบุกรุกทำลายป่าจึงทำให้มีอันเป็นไปต่อมาผีปู่ตาได้เข้าสิงร่างทรงชาวบ้านและบอกว่าท่านจะอยู่ที่ตรงนั้นห้ามให้ใครมาทำลายป่าชาวบ้านจึงได้ตั้งศาลปู่ตาขึ้นหรือเรียกว่าตบไว้ใกล้บริเวณต้นไม้ใหญ่เพื่อให้ชาวบ้านได้กราบไหว้ผลการศึกษาริบทความเชื่อผีปู่ตากับการพัฒนาชุมชนบ้านอิลี้ง ตำบลหนองไผ่ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ผีปู่ตาได้เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านอิลี้งใน

ด้านสังคมคือชาวบ้านมีความสำนึกร่วมในบรรพบุรุษเกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกันและมีความสามัคคีมีส่วนร่วมด้านเศรษฐกิจคือการประกอบอาชีพและการเสี่ยงทายเนื่องจากชาวบ้านมีความเชื่อถืออย่างเหนียวแน่นต่อผีปู่ตาดำเนินชีวิตของชาวบ้านจึงมีเรื่องราวความเชื่อของผีปู่ตาผสมผสานอยู่ด้วยเสมอ

ชาวบ้านชัยวารีมีภูมิปัญญาด้านพิธีกรรม ชาวบ้านชัยวารีมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักที่สืบทอดมรดกจากบรรพชนมาอย่างต่อเนื่องยาวนานโดยผูกพันกับธรรมชาติป่าวัฒนธรรมชุมชนอย่างแน่นแฟ้นจึงมีความเชื่อในเรื่องสิ่งลี้ลับพลังอำนาจเหนือธรรมชาติภูตผีวิญญาณผีบรรพบุรุษด้วยความเชื่อเหล่านี้ก่อให้เกิดการทำพิธีกรรมต่างๆ ขึ้นมา และเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจและคุ้มกันภัยพิบัติทั้งหลายทั้งปวงมิให้มากล้ำกรายตนหรือครอบครัวตลอดจนทุกชีวิตในชุมชนและเพื่อเป็นแสดงออกถึงความเคารพความศรัทธาความนับถือถึงสิ่งที่คอยดูแลภายในหมู่บ้านทำให้เกิดความสงบร่มเย็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระวิศิษฐ์ สุมโน (2557: บทคัดย่อ) การศึกษาคุณค่าความเชื่อในพิธีกรรมการบูชาปู่ตาของชาวบ้านหนองแวงโสภนพระและชาวบ้านหนองแวงโคตรตำบลหนองแวงโสภนพระอำเภอพลจังหวัดขอนแก่นจากการศึกษาพบว่า 1.ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาปู่ตาของชาวอีสานพบว่าชาวอีสานจึงต้องพึ่งพาอาศัยป่าไม้และธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิตโดยการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักทำนาทำสวนเลี้ยงสัตว์บางปีสภาพดินฟ้าอากาศไม่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกเกิดภัยธรรมชาติแห้งแล้งจึงทำให้เกิดการเกรงกลัวต่ออำนาจเหนือธรรมชาติลึกลับเป็นเหตุให้เกิดความเชื่อเรื่องผีสิงเทวดาอารักษ์จึงมีการเซ่นสรวงบูชาอ้อนวอนให้ป้องกันรักษาให้เกิดความปลอดภัยตั้งนั้นชาวอีสานจึงมีพิธีกรรมการบูชาปู่ตาซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษ 2. ชาวบ้านหนองแวงโสภนพระและชาวบ้านหนองแวงโคตรตำบลหนองแวงโสภนพระอำเภอพลจังหวัดขอนแก่นมีความเชื่อเรื่องพิธีกรรมการบูชาปู่ตาวามีจริงเพื่อขอโชคขอลาภหรือขอสิ่งที่ตนอยากได้เพื่อให้ดลบันดาลความสำเร็จตั้งปรารถนาให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพค้าขายทำงานเรียนหนังสือรวมไปถึงชาวบ้านอยู่เย็น

เป็นสุข 3.คุณค่าของพิธีกรรมการบูชาปู่ตาชาวบ้านหนองแวงโสภนพระ

ชาวบ้านชัยวารีมีภูมิปัญญาด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าดอนปู่ตาอันเป็นผืนป่าส่วนรวมของชุมชนเป็นผลิตผลทางพืชพันธุ์หลายชนิดทั้งอาหารเครื่องใช้ไม้สอยตลอดจนยาสมุนไพรซึ่งชุมชนได้ร่วมกันกำหนดขอบเขตปริมณฑลขึ้นตามความจำเป็นในการดำรงชีพตามแบบอย่างกรอบจารีตประเพณีอีสานป่าวัฒนธรรมจึงเป็นป่าที่มีบริเวณอยู่รอบชุมชนมีพื้นที่ไม่มากนักแต่ชาวบ้านจะพึงพาได้ค่อนข้างเต็มรูปแบบในสมัยก่อนไม่มีการตั้งกฎระเบียบในการเข้าไปใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าดอนปู่ตาทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ได้มีการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าดอนปู่ตาในการหาอาหารหาสมุนไพรหาผืนเป็นอย่างมากทำให้ทรัพยากรในพื้นที่ป่าลงน้อยทำให้ชุมชนมองเห็นปัญหาถึงปัญหาหรือผลที่จะตามมาเกี่ยวกับป่าดอนปู่ตาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปฏิมากรสอนชะเดช (2560) ได้ศึกษาเรื่องภูมิปัญญาในการจัดการป่าชุมชนดอนปู่ตาบ้านหนองหินตำบลโคกก่ออำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคามจากการศึกษาพบว่าป่าชุมชนดอนปู่ตาชาวบ้านหนองหินจะมีการใช้ประโยชน์อยู่ 2 ประการคือ 1) ใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมต่างๆเกี่ยวกับปู่ตาเช่นพิธีกรรมเลี้ยงปู่ตาพิธีเสี่ยงทายสภาพดินฟ้าอากาศและพาราไร 2) ใช้เป็นสถานที่ใช้ประโยชน์ทั่วไปของชุมชนเช่นหาพืชหาอาหารในบริเวณป่าดอนปู่ตาโดยมีเงื่อนไขป่าดอนปู่ตามีต้นไม้ประเภทต่างๆและพืชผักเห็ดแมลงพืชสมุนไพรเป็นต้นที่พบในป่าดอนปู่ตา

จากการศึกษาภูมิปัญญาของชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาถือว่าได้กุศโลบายของบรรพชนชาวอีสานในการรักษาป่าให้เป็นที่สาธารณะประโยชน์ร่วมกันในการที่จะนำไปสู่ความสุขความอุดมสมบูรณ์ที่ยั่งยืนตลอดไปจนถึงภูมิปัญญาในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาเป็นกระบวนการจัดการทางสังคมแบบดั้งเดิมเพราะเป็นสังคมขนาดเล็กไม่ได้พึ่งพาปัจจัยภายนอกต่างๆมากนักเป็นสังคมที่พึ่งพาตนเองอาศัยธรรมชาติและความสัมพันธ์ของคนในชุมชนสิ่งเหนือธรรมชาติสิ่งเหล่านั้นคือความเชื่อความศรัทธาในอำนาจเร้นลับต่อสิ่งเหนือธรรมชาติของผีปู่ตานำมา

ควบคุมพฤติกรรมคนของมนุษย์ไม่ให้เกิดพฤติกรรมชาติมากเกินไปข้อค้นพบของชาวบ้านชัยวารีมีภูมิปัญญาชาวบ้านในหลายด้านเช่นความรู้

ความเชื่อประเพณีพิธีกรรมศักยภาพของชาวบ้านที่นำมาใช้ในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาโดยใช้ศักยภาพและทุนที่มีอยู่ภายในชุมชนเข้ามาอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาในการความอุดมสมบูรณ์ชาวบ้านก็จะสามารถที่จะอนุรักษ์ให้ป่ากลับมาที่มีความสมดุลและสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์หาอาหารสมุนไพรภายในป่าดอนปู่ตาบ้านชัยวารี ตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

ในการศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตานั้นน่าจะได้อีกศึกษาได้อย่างกว้างขวางป่าดอนปู่ตาเป็นป่าวัฒนธรรมของชุมชนซึ่งมีเป็นจำนวนมากในภาคอีสานแต่ยังการเอาใจใส่และการเข้ามาดูแลและแบบจริงจังจางทางราชการทั้งๆ ที่ป่าดอนปู่ตาเป็นแหล่งรวบรวมความหลากหลายทางชีววิทยาทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์เป็นสิ่งรักษาสมดุลของธรรมชาติถ้าหากให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาชาวบ้านโดยการนำเอาความเชื่อและความศรัทธาของชาวบ้านมาประยุกต์ใช้ควบคู่กับการพัฒนาอย่างเหมาะสมโดยผนึกกำลังชุมชนหมู่บ้านใกล้เคียงและไกลมาแลกเปลี่ยนความรู้พื้นฟูวิถีชีวิตภูมิปัญญาในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่มีอยู่แล้วให้อุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติแหล่งรวบรวมสมุนไพรและความสมดุลของธรรมชาติเป็นแหล่งรวมใจสร้างสามัคคีและความกตัญญูต่อบรรพชนทำให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้

8.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบศักยภาพของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจากป่าดอนปู่ตาบ้านชัยวารี ตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัยจังหวัดร้อยเอ็ด

2) แนวทางการแก้ไขปัญหาดูแลใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้านในการจัดการป่าดอนปู่ตาบ้านชัยวารี ตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

9. เอกสารอ้างอิง

- กิตติมา นวลจันทร์. (2539). *ภูมิทัศน์วัฒนธรรมศาลปู่ตา ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิวัฒน์ หนองเกษม. (2558). ความเชื่อเรื่องผีปู่ตาทาคือसान : กรณีศึกษาบ้านครบุรี ตำบลครบุรีใต้ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารมนุษยศาสตร์ ฉบับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 4(1), 88.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2540). *ผีปู่ตาในชีวิตไทยชุดบูชาพญาแถน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- พัทธ์ชนัน รุ่งอินทร์. (2559). *ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป่าไม้กับการรับรองสิทธิชุมชน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พระวิศิษฎ์ สุมนโน. (2557). *การศึกษาคุณค่าความเชื่อในพิธีกรรมการบูชาปู่ตา ของชาวบ้านหนองแวงโสภพระและชาวบ้านหนองแวงโคตร ตำบลหนองแวงโสภพระ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น*. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- สุรพงษ์ ฉวีภักดิ์. (2541). *ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในท้องที่อำเภองาว จังหวัดลำปาง*. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เอกราช ไชยศิลป์. (2549). *การจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปกากะญอในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สะป๊อก จังหวัดเชียงใหม่*. สาขาวิชาบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ : เชียงใหม่.